

Přepavní smlouvy, jejich meze a řešení sporů

Martin Cempírek*

Úvod

V našem příspěvku se chceme věnovat problematice sporů v přepravě a aplikaci vybraných právních zásad na zasilatelskou smlouvu. Přeprava, stejně jako všechny obory lidské činnosti, má svoji historii a neustále se vyvíjí. Právní zajištění přepravy nalézáme již v římském právu.¹ Na svou dobu moderní právní úpravu přepravněprávních vztahů nám přináší Všeobecný obchodní zákoník z roku 1863.² Právní předpis se stal na základě tzv. recepční normy součástí československého právního řádu a platil až do konce roku 1950.

Téměř devadesátiletá platnost Všeobecného obchodního zákoníku dala vzniknout řadě přelomových soudních rozhodnutí, která v našich zemích položila základ judikatury tzv. „dopravního práva.“ Analyzujeme-li blíže některá z historických rozhodnutí, nacházíme -

* JUDr. Martin Cempírek, autor je doktorandem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

¹ Např. VÁŽNÝ, J. Římské právo obligacní. Brno, 1946, s. 65.

² Srv. čl. 379–389 smlouva speditorská (zasílatelská). Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862 č. 1 ř. z. ex 1863. Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha: Nákladem Vladimíra Orla, 1927. (Dále jen Všeobecný obchodní zákoník).

ve srovnání s dnešními judikáty – společné právní principy a právní zásady, běžně se aplikující v oblasti dopravy.

V našem textu jsme analyzovali judikaturu ke smlouvě zasilatelské (speditorské). Zaměřili jsme se především na soudní rozhodnutí, která dala vzniknout zásadám využitelným i v současném právu. Na základě jednotlivých judikátů, historických i současných, chceme poukázat na neměnnost některých stěžejních zásad. Předpokládáme, že znalost a aplikace práva, která bude v souladu s těmito (základními) zásadami, nám může napomoci snáze překonat právní rizika, která se v dopravě běžně vyskytují.

1. Smlouva zasilatelská (speditorská)

Smlouva speditorská se vyvinula ze smluv příkazního typu. Ve Všeobecném zákoníku byla systematicky řazena za komisi.³ V novém občanském zákoníku nalézáme smlouvu zasilatelskou mezi smlouvami příkazního typu. Nový občanský zákoník ctí právní kontinuu-

³ Z pohledu dnešního práva se jedná o smlouvu komisionářskou, upravenou v obchodním zákoníku. Viz. §§577-590 zák. č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů. Stejně jako dnes bylo i v minulosti možné přiměřeně aplikovat ustanovení o komisi na smlouvu speditorskou.

itu, zařazuje-li smlouvu zasílatelskou nově mezi smlouvy příkazního typu.⁴

Speditorem (zasílatelem) byla osoba, která na základě živnostenského oprávnění, vlastním jménem na cizí účet obstarávala zasílání zboží povozníky nebo plavci (dopravci).⁵ Za obstarání přepravy mu náležela provize a náhrada nákladů, které nutně vynaložil. Speditoř byl oprávněn, nebylo-li jinak dohodnuto, provést sám přepravu zboží. Využil-li tohoto oprávnění, ocital se v identickém právním postavení jako dopravce.⁶ Speditoř byl odpovědný za škodu, která vznikla opomenutím péče řádného kupce (dnešní princip profesionality). Péče řádného kupce spočívala zejména při volbě povozníků (dopravců) a meziasílatelů. Nebyl však odpovědný v případě, pokud škoda na zboží vznikla během přepravy. Naopak za škodu by odpovídal, kdyby zvolil dopravce, který by neměl, např. živnostenské oprávnění nebo by nedisponoval potřebnými dopravními prostředky.

Podle současné úpravy zasílatelské smlouvy „...se zasílatel příkazci zavazuje obstarat mu vlastním jménem a na jeho účet přepravu zásilky z určitého místa do jiného určitého místa, případně i obstarat nebo provést úkony s přepravou související, a příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli odměnu.“⁷ Za obstarání přepravy náleží zasílateli odměna. K obstarání přepravy může zasílatel užít dalšího zasílatele (meziasílatele). Neodporuje-li to smlouvě a není-li to příkazcem zasílateli zakázáno, může zasílatel přepravu provést sám. Zasílatel a příkazce jsou povinni si navzájem poskytnout informace potřebné k obstarání přepravy. Zasílatel nemá povinnost pojistit zásilku. Tuto povinnost má pouze v případě, bylo-li to ujednáno. Za škodu na zásilce je zasílatel odpovědný, vznikla-li při obstarávání přepravy. Odpovědnost zasílatele za škodu na zásilce je odlišná od odpovědnosti dopravce. Zasílatel odpovídá za škodu, která vznikla při obstarávání přepravy tj. při jejím zajišťování, nikoliv za škodu, která vznikla během přepravy. Za škodu, která vznikla během přepravy, odpovídá ten, kdo přepravu vykonává, tj. dopravce.

V našem textu chceme poukázat na několik případů z historie, které judikovaly stěžejní zásady a zpřesnily tak výklad zasílatelské smlouvy.

⁴ Viz. §§ 2471–2482 zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

⁵ Srv. čl. 379 Všeobecného obchodního zákoníku.

⁶ Čl. 385 Všeobecného obchodního zákoníku.

⁷ Viz. § 2471 zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

2. Pojištění zásilky

V ustanovení speditorské smlouvy nebyla zakotvena povinnost zasílatele pojistit zásilku.⁸ Z meziválečného období známe několik soudních rozhodnutí potvrzujících nám tuto zásadu.⁹

Mezi prvorepublikovými judikáty však nalézáme také případ, kdy Nejvyšší soud Československé republiky rozhodl, že pojištění zásilky je nezbytné z důvodu principu pečlivosti řádného obchodníka.¹⁰

2.1 Povinnost pojištění zboží v mimořádné situaci

Těsně před vznikem samostatného Československa, dne 24. října 1918,¹¹ obchodník s kůží odeslal kupujícímu dva balíky kůže. Zboží bylo odesláno železniční přepravou. Bohužel, k příjemci nikdy nedorazilo. Když se příjemce u odesílatele informoval na dodání zásilky, sdělil odesílatel, že zboží bylo řádně odesláno a zřejmě se, k právě probíhajícímu politickému událostem, někde ztratilo. Odesílatel sdělil příjemci, že s ohledem na ustanovení zasílatelské smlouvy nemá povinnost pojistit zásilku a ani mu to nenařizoval podzákonný právní předpis. Za ztrátu zboží nenese odpovědnost a kupující je povinen zaplatit ujednanou kupní cenu. Příjemce toto odmítl. Prodávající se poté obrátil na soud, aby ten rozhodl o sporném nároku. Soud první a druhé instance byl ve svém rozhodování jednotný.

Jako kritérium byl zvolen princip pečlivosti řádného obchodníka. „Prodávatel má tudíž nejen pečlivě zvolit toho, kdo má dopravu zboží obstarati nebo provést, nýbrž má též vzít zřetel na poměry v místě a době odeslání a nesmí nechat nepovšimnuty ani mimořádné poměry, jež zde snad jsou. ... Jest věcí všeobecně zná-

⁸ Povinnost pojistit přepravované zboží neukládá zasílateli ani současná právní úprava. „...pojištění zásilky není obecně součástí odborné péče...“ ŠTENGLOVÁ, I. PLÍVA, S. TOMSA, M. et. al. Obchodní zákoník. Komentář. 10. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, ISBN 80-7179-346-9, s. 1306.

⁹ Zasílatel byl povinen pojistit zásilku pouze v případě, určil-li tak příkazce. Např. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. 3. 1926, sp. zn. (Rc) Rv I 1920/25. In: Aspi [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 21. 5. 2013].

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 20. 1. 1919, sp. zn. Rv I 601/19. In: VÁŽNÝ, F. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, číslo judikátu 378.

¹¹ Tehdejší tisk psal o blížícím se konci války. Zprávy způsobily rychlý pokles cen potravin a jiného zboží. Např. Klimek uvádí k událostem 24. října 1918 následující: „Ve Varšavě poklesly za jediný den u mouky, cukru a dalšího zboží ceny o polovinu, když se obchodníci v očekávání míru snažili vyprodat mnohdy staré, ba zkažené zboží ještě na sklonu válečné konjunktury, při níž mnohé ceny stouply o 5 až 10 tisíc procent. ... Pokles ceny ale netrval u většiny zboží dlouho.“ KLIMEK, A.: Říjen 1918. Vznik Československa. Praha, Litomyšl: Paseka, 1998, ISBN 80-7185-175-2, s. 151.

mou a nevyžaduje tudíž důkazu, že ku konci roku 1918 jmenovitě v době, kdy bylo odesláno zboží, o něž jde, nabyly krádeže na železnicích takových rozměrů, že při každé dopravě zboží drahou bylo nebezpečí, že zboží nedojde do místa určení. ... V takové době byl prodatel povinen, by zboží pojistil.¹²

Soud zde argumentoval kritériem pečlivosti řádného obchodníka – pokud se jedná o obchodníka nebo o zasílatele a jsou-li dány mimořádné okolnosti, je povinnost zboží pojistit. „Žalobce však toho neučinil, čímž zanedbal péči a bedlivost, jež lze při obyčejných věcech předpokládati.“¹³

Toto soudní rozhodnutí je ojedinělé, protože prolamuje obecnou zásadu nestanovující povinnost pojištění zasílateli. Zobecněnou zásadu je možné využít i v současnosti. Při dopravě zboží do rizikových oblastí nebo zemí, kde není stálá politická situace, musí dopravce nebo zasílatel s těmito úskalími počítat. Pojištění zboží do těchto oblastí by mělo být samozřejmostí. S podobnými případy se setkáváme především v německé judikatuře.¹⁴ Pokud se jedná o přepravněprávní vztahy upravené Úmluvou CMR je, dle názoru Nejvyššího soudu ČR, možné na totožný případ německý judikát využít.¹⁵ Podmínkou však je, že se musí jednat o právní vztah upravený totožnou přímou normou, která je součástí českého práva.

Pokud na případ aplikujeme obecné zásady zasílatelské smlouvy, je podle našeho názoru možné, na totožné současné případy argumentačně využít i výše zmíněný prvorepublikový judikát.

3. Odcizení nebo vykradení zásilky během přepravy

Podle současné právní úpravy odpovídá zasílatel za obstarání přepravy. Problematická je otázka odcizení nebo vykradení zásilky. Zodpovědnost za přepravu zboží přebírá dopravce převzetím zboží. Odpovědnost dopravce je nastavena velmi přísně – jedná se o objek-

tivní odpovědnost za výsledek. V praxi nese odpovědnost za vykradení nebo odcizení zásilky dopravce. Zasílatel by odpovídal za škodu způsobenou krádeží v případě, pokud by nastala během obstarávání přepravy. Zasílatel by porušil např. veřejnoprávní předpisy nebo by došlo ke krádeži v jeho prostorách.

Z prvorepublikové judikatury vybíráme následující judikáty, vážící se ke krádeži nebo vykradení zásilky během přepravy.

3.1 Krádež není vyšší moc

Příkazce odevzdal zasílateli (speditoru) k dopravě nábytek s oblečením. Zasílatel obstaral přepravu zboží po železnici. Nicméně, v cílové stanici při vykládání bylo zjištěno, že chybí koš se šatstvem. Příkazce požadoval náhradu škody přímo po dopravci – po dráze. Dráha odmítla vyplatit náhradu škody s poukazem, že krádež je vyšší mocí a z tohoto důvodu není za ztrátu zboží odpovědná.

Příkazce se obrátil na soud, který v prvním i druhém stupni odmítl tvrzení dráhy, že krádež je vyšší mocí. „O vyšší moci lze ...mluviti, když událost, způsobivší ztrátu dopravovaného zboží, přes veškerou péči a přes všechna učiněná opatření nemohla býti odvrácena. Není pochyby, že lze při nutné opatrnosti krádeži zabrániti a že tudíž ani tajné odcizení, jako se stalo v tomto případě, nelze považovati za vyšší moc.“¹⁶

S vyšší mocí se v prvorepublikové judikatuře setkáváme v souvislosti s bojem československé armády proti Maďarské republice rad na Slovensku. Setkáváme se s judikáty, ve kterých je konstatováno, že vykradení zásilky během přepravy nemohlo býti zabráněno, protože vojenské akce jsou vyšší mocí.¹⁷ Nicméně, aby mohla být vyšší moc aplikována, nesmělo dojít k sebe-menšímu porušení principu pečlivosti řádného obchodníka.

V roce 1919 bylo převáženo plátno z Liberce přes Bratislavu do Budapešti. V Maďarsku došlo ke ztrátě několika metrů plátna. Zasílatel se dovolával vyšší moci – neklidné politické situaci. Jeho argument nebyl Nejvyšším soudem přijat, protože v žádné z překládacích stanic Bratislava a Budapešť nedošlo ke kontrolnímu vážení zboží. Nebylo tak možné dokázat, kde vykradení

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 20. 1. 1919, sp. zn. Rv I 601/19. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, Praha: 1922, číslo judikátu 378.

¹³ VÁŽNÝ 1922 op. cit., číslo judikátu 378.

¹⁴ Srv. KOBER, A. Zur transportrechtlichen Rechtsprechung des OLG Stuttgart. OLG Stuttgart Urteil vom 17. 5. 2006 3U 231/05. *Symposium über Aktuelle Fragen des Transportrechts am 13. und 14. November 2008 im Hotel Westin Bellevue, Dresden.* [online]. 2011 [cit. 10.10. 2011]. Dostupné z Transportrecht: <http://www.transportrecht.org/html/SymAktFrag08b.pdf>.

¹⁵ Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 31 Cdo 488/2010 [online]. 2013 [cit. 21. 5. 2013]. Dostupné z: http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_categorie=44&id_article=256440&csum=42570697.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 12. 1920, sp. zn. Rv I 663/20. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, Praha: 1922, číslo judikátu 814.

¹⁷ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 10. 1919, sp. zn. RV II 106/19. In: Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862 č. 1 ř. z. ex 1863. Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha: Nákladem Vladimíra Orla, 1927, s. 649.

zásilky nastalo, zda ještě v Československu nebo v Maďarsku. Zasílatel tímto zanedbal svoji pečlivost řádného obchodníka. Prvorepubliková judikatura přijala obecně stanovenou zásadu, že krádež není vyšší moc.

4. Odpovědnost zasílatele (zásada pečlivosti řádného kupce)

4.1 Odpovědnost zasílatele za svěřené zboží, které má podat k přepravě

Judikována byla také zásada, že zasílatel (speditor) je zodpovědný za zboží, převzal-li jej do své provozovny a v této došlo ke krádeži nebo jinému znehodnocení zboží. „Zboží jest zasílatelem převzato, jakmile bylo jeho zaměstnanci z odesílatelových místností naloženo na jeho povozy. ... Speditor takto ručí ... v době mezi převzetím a dodáním zboží za škodu povstlou na zboží k dopravě převzatém.“¹⁸ Prvorepublikovými soudy tak byla precizována zásada, která chápala zasílatele jako obchodníka profesionála, který přejímá zboží za účelem uskladnění nebo dovezení do odesílací stanice. Odpovědnost za škodu se vztahovala také na kvantitativní úbytky zboží. V uvedeném judikátu převzal zasílatel zboží, které uschoval do své provozovny. Provozovna byla nevyhovující k účelu uskladnění. V den podání k přepravě bylo zboží vyschlé a vážilo o 57 kg méně. Za škodu byl odpovědný zasílatel, který pokud chtěl poskytovat zasílatelské služby spojené s uložením zboží, musel používat odpovídající provozovny.

4.2 Odpovědnost zasílatele za škodu způsobenou převzetím vadného nebo nekompletního zboží

Zasílatel odpovídal také za případnou škodu, pokud nepřepočítal nebo nezodpovědně převzal kusové zboží od dopravce. V judikátu z roku 1923 byl zasílatel pověřen obstaráním přepravy kusové zásilky kanafasu.¹⁹ Zboží bylo podáno na dráze k přepravě a v místě určení za asistence zasílatele vyloženo. Podle pokynů příkazce byl vagon v odesílací stanici uzamčen zámkem a zapečetěn plombou. V místě určení byl vagon opatřen pouze visacím zámkem. Zasílatel však místo sebe na převzetí zásilky poslal svého syna. Syn, i když byl od otce infor-

mován o požadavcích příkazce na uzamčení vagonu a o množství přepravovaného kanafasu, nepožadoval vysvětlení, proč chybí pečetní plomba. Ve vagonu chyběly dva kusy kanafasu, ale i přes tuto skutečnost nebyly informace o chybějících kusech zboží dráze oznámeny.

Chybějících kusů kanafasu si všiml při převzetí až příjemce, který tuto skutečnost oznámil příkazci. Příkazce požadoval náhradu škody po zasílateli. Zasílatel odmítl uznat nárok příkazce s tvrzením, že doprava zboží byla řádně obstarána, zboží bylo předáno a za škodu nese odpovědnost dráha. V následujícím soudním sporu však zasílatel své tvrzení neustál, prvostupňové rozhodnutí bylo následně potvrzeno i právním názorem Nejvyššího soudu Československé republiky.

Soud odmítl tvrzení zasílatele, že příkazce musí sám vymáhat škodu po dopravci. Zasílatel porušil princip pečlivosti řádného obchodníka, když se dopustil chyb při převzetí zboží. „V případě však o který se jedná, je prokázáno, že žalovaný, pokud se týče jeho syn, kterého za sebe odebráním zboží z dráhy pověřil, věděl, že vagon, v němž zboží došlo, není náležitě, jsa na jedné straně opatřen jen zámkem, nikoli plombou, zamčen a také ta okolnost, že scházejí dva kusy kanafasu, byla zevně, prostým spočítáním došlých kusů zboží, snadno zjiřitelná.“²⁰

Soud také konstatoval, že jakmile bylo zapláceno dopravné a chybějící zboží nebylo pracovníkům dráhy oznámeno – zboží bylo odebráno – zanikl nárok náhrady škody proti dráze. „...bylo-li dovozně s ostatními na zboží váznoucími pohledávkami zapláceno a zboží odebráno, zaniknou všechny nároky proti železnici z nákladní smlouvy...“²¹ Soudem bylo konstатовáno, že zasílatel porušil své povinnosti vyplývající ze zasílatelské (speditorské) smlouvy. Příkazci způsobil škodu zejména tím, když neuplatnil reklamaci – chybějící zboží u dráhy. Nárok na náhradu škody tímto vůči železnici zanikl. Zasílatel musel škodu za chybějící uhradit příkazci.

5. Zaužívaná praxe mezi stranami (obchodní zvyklostí)

V soudním případě z roku 1919 spolu uzavřeli zasílatelskou smlouvu obchodník nakupující zboží v zahraničí a zasílatel podnikající v severních Čechách.²² Obchodník pravidelně posílal nakoupené zboží zasílateli, který jej balil a dále distribuoval do prodejních míst.

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 3. 1920, sp. zn. RV I 112/20. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, Praha: 1922, číslo judikátu 459.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 12. 1923, sp. zn. R II 487/23. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Ročník pátý obsahující rozhodnutí z roku 1923. Praha: 1925, číslo judikátu 3335.

²⁰ VÁŽNÝ 1925 op. cit., číslo judikátu 3335.

²¹ VÁŽNÝ 1925 op. cit., číslo judikátu 3335.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 25. 2. 1919, sp. zn. Rv II 100/19. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, Praha: 1922, číslo judikátu 64.

Z důvodu urychlení obchodování posílal obchodník zásilky zřídka kdy s udáním ceny. Na některých dražších zásilkách někdy nebyla cena ani uvedena. Zjednodušovalo se tím celní řízení a urychlovalo se tak dodání zásilky. Zásílatel vždy zásilku převzal a distribuoval dále, vždy bez udání ceny. Takto spolu obchodovali dva roky. Obchodník o tom, že zásílatel distribuoval zboží bez udání ceny, věděl. Naopak byl rád, že nemusí probíhat zdlouhavé celní řízení.

Problém však nastal při ztrátě zásilky během přepravy. Jednalo se o dražší zásilku, kterou zásílatel odeslal k zákazníkovi. Obchodník požadoval po zásílateli náhradu škody z důvodu zanedbání péče, protože na zásilce zásílatel neuvědlnil cenu. Uvedením ceny na průvodním lístku zásilky by byla zásilka pojištěna. Soud první instance rozhodl o náhradě škody, kdy byl zásílatel povinen odeslat zásilku s udáním ceny. V prvostupňovém rozhodnutí byla zmíněna situace během roku 1919, kdy často docházelo ke krádežím na dráze. Podle soudu měl zásílatel s touto situací počítat. Zásílatel se odvolal a soud druhého stupně potvrdil rozsudek soudu první instance. Zohlednil zaužívanou dvouletou praxi mezi stranami. Podle soudu je důležitý fakt, že obchodník o způsobu odesílání zásilek věděl a souhlasil s ním. Nejvyšší soud Československé republiky zamítl dovolání obchodníka a potvrdil názor odvolacího soudu.

„...žalovaný (zásílatel – pozn. autora) posílal po dva roky všechny zásilky, které pro žalující firmu docházely z ciziny, po vyclení firmě ... bezvýjimečně bez udání ceny, a že to žalující firmě musilo býti známo. Nečinili proti tomu námitek, a to se nestalo, projevila tím zřetelně a jasně vůli, že je s tímto způsobem zasílání srozuměna; a žalovaný musil z toho souditi, že není jejím úmyslem a vůlí, aby při zásilkách těchto deklaroval cenu. Za tohoto stavu věci nebyl žalovaný ani ve sporném případě povinen, deklarovati cenu zboží a neručil tudíž za škodu, jež vznikla tím, že zásilka se ztratila...“²³

Judikát Nejvyššího soudu Československé republiky stanovil zásadu opírající se o zaužívanou praxi mezi stranami. Tento judikát můžeme srovnat s judikátem předchozím. Jednalo se o povinnost zásílatele pojistit zásilku, v době kdy panuje mimořádná situace – odeslání zásilky bez pojištění v říjnu 1918. Na judikátu, řešícím otázku zaužívané praxe mezi stranami je zajímavý fakt. Je-li mezi stranami dlouhodobě zaužívaná praxe (odeslání zboží bez udání ceny), je tato zásada silnější než zásada stanovící povinnost pojistit zboží během mimořádné situace. Obchodník posílal zboží bez udání ceny dva roky, tj. od roku 1917 do roku 1919. V té době probíhala válka, došlo k vyhlášení Československa a často docházelo k vykrádání železničních zásilek. Nicméně, zásilky obchodníka byly doručovány a nikdy se nic nestalo. Obchodník nepovažoval za nutné během mimořádných situací dbát na pojištění zásilky.

Čím je tedy judikát inspirativní pro současnost?

Podnikatel pověřující zásílatele obstaráním zásilek do zemí, kde je nejistý politický režim nebo jsou na denním pořádku mimořádné situace, nevyžaduje po zásílateli sjednání pojištění. Pokud dojde ke ztrátě zásilky, nemůže se odvolávat na zanedbání principu profesionality na straně zásílatele. Z tohoto důvodu nemůže požadovat po zásílateli náhradu škody, protože na základě zaužívané praxe nebylo pojištění ujednáno. Právě zaužívaná praxe mezi stranami je silnější a může převážit nad povinností pojistit zásilku do rizikové oblasti.

Závěr

V našem textu jsme představili některé judikáty z období I. Československé republiky. Zaměřili jsme se na stěžejní zásady, kterými bylo ovládáno tehdejší „dopravní právo.“ Jednalo se o zásady, které byly běžně užívány a soud je následně potvrdil nebo byly nově judikovány a v budoucnu se staly rozhodujícím kritériem pro posouzení daného případu.

Vážného sbírka obsahuje asi čtyřicet judikátů zabývajících se problematikou zásílatele smlouvy. Historická rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky mají jistě svoji neocenitelnou hodnotu. Judikáty jsou využitelné například pro výuku vybraných institutů obchodního práva.

Zabývali jsme se otázkou, zda je možné některá stěžejní rozhodnutí aplikovat na současné spory v přepravě. I když dnešní doprava je od prvorepublikové velmi odlišná, nalézáme společné zásady, platné pro současnou a historickou zásílatele smlouvu upravenou ve Všeobecném obchodním zákoníku z roku 1863.

Po analýze judikátů z Vážného sbírky docházíme k závěru, že pro současnou právní praxi je možné využít pouze necelé třetiny. Tuto skupinu judikátů je však nutné rozdělit do třech oblastí:

- Problémy dosud českými soudy neřešené.
- Ucelený pohled na konkrétní právní problémy, který získáme srovnáním, historických a současných soudních rozhodnutí.
- Běžně užívané zásady, judikovány v meziválečném období. Z dnešního pohledu nám připadají jako notoriety a není nutné se při jejich aplikaci obracet do historie.

Problémy dosud českými soudy neřešené

Jedná se především o mimořádné situace a s nimi spojené otázky aplikace vyšší moci. Pro současnou právní praxi lze využít meziválečnou judikaturu řešící ztráty zásilek z období října 1918 nebo bojů na Sloven-

²³ VÁŽNÝ 1922 op. cit., číslo judikátu 318.

sku v roce 1919. Tehdejšími soudy byl dán požadavek na pojištění zásilek směřujících do těchto oblastí. Aplikace vyšší moci byla možná pouze za předpokladu, že ze strany zasílatele nedošlo k porušení povinností ze zásilateléské smlouvy. Domníváme se, že okruh judikátů je využitelný i v současné právní praxi, neboť podobné případy nebyly českými soudy řešeny.

Ucelený pohled na konkrétní právní problémy

Při srovnání současné a historické judikatury docházíme u některých případů k jasnějším pohledům na zkoumanou problematiku. Prvorepublikový judikát nám vytváří celek ve srovnání se současným judikátem. Např., zasílatel odpovídá za kvalitu a kvantitu u něj uloženého zboží, které má být podáno k přepravě.²⁴ Nicméně, pokud se jedná např., o pohonné hmoty, je úbytek 2 % těchto látek chápán jako přirozená povaha zboží a je běžné, že k těmto úbytkům přirozeně dochází.²⁵

Běžně užívané zásady

Z dnešního pohledu nám připadá běžná pečlivá kontrola zboží při jeho přejímce a včasné oznámení vad u dopravce. Jedná se o právní zásady, běžně zakotvené v přepravních řádech a podmínkách různých dopravců. Za téměř devadesát let pokročila běžná ostrážitost zasílatele nebo obchodníků a žádný z nich si nedovolí zboží ledabyle převzít. Vystavuje se tím případně odpovědnosti za škodu, které se nelze zprostit. V těchto běžných případech není nutné využívat historickou judikaturu,

²⁴ Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. 3. 1920, sp. zn. RV I 112/20. In: VÁŽNÝ, František. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech občanských. Svazek druhý, Praha: 1922, číslo judikátu 459.

²⁵ Srv. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, publikovaný pod zn. R 36/1997. In: ŠTENGLOVÁ, I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů. 2. vyd. Praha: Aspi, a.s., 2005, ISBN 80-7357-108-0, s. 231–232.

pokud řešíme přejímku zboží, u které je pečlivost naprosto běžná.

V současnosti není tak časté vykrádání zásilek v takové míře, s jakou se setkáváme v historické judikatuře.²⁶ Bohužel, dnes jsou novým fenoménem organizované gangy, které se vydávají za známé dopravce. Tyto gangy se zaměřují na krádež jakéhokoli přepravovaného zboží.²⁷ Oslovují zasílatele objednávacího si přepravu zboží. Po sjednání přepravy nákladu tito falešní dopravci přistaví kamion s nic netušícím najatým řidičem. Tímto způsobem se zmocňují celých kamionů se zbožím a nepohrdnou ani nákladem knedlíků.²⁸ Meziválečná judikatura řešila spíše jednotlivé krádeže kusových zásilek a nikoliv celých nákladů.

Domníváme se, že historická rozhodnutí jsou i pro současnou praxi velmi cennými zdroji, které mohou napomoci při řešení různých právních případů nebo mohou hrát potvrzující či vyvracející roli.

Summary

Research paper addresses the issue of Disputes in Transportation. The article points out the Risks in traffic. The paper discussed the Historical Judgments of the First Czechoslovak Republic. The paper selected Historical Judgments compared with the Present Case Law of the Supreme Court of the Czech Republic. The paper describes the Principles that are valid in the Present Transport law. The paper tries to use the historical case and address current risks in Traffic.

²⁶ Krádeže jsou sice časté, nicméně dopravci se snaží eliminovat rizika vykradení zásilek. Viz. Krádeže carga, a jak jim čelit [online]. Technik, 2013 [cit. 27. 5. 2013]. Dostupné z: <http://technik.ihned.cz/c1-52918980-kradeze-karga-a-jak-jim-celit>.

²⁷ Viz. Svaz spedice a logistiky ČR. *Podvody v dopravě* [online]. 2013 [cit. 27. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.sslczech.cz/cz/podvody-v-doprave/co-se-deje/>.

²⁸ *Lidovky.cz*. [online]. *Zpravodajský server Lidových novin*. Berou knedlíky i elektroniku. Podvodníci nastrčí kamion a mizí s nákladem. 2013 [cit. 13. 5. 2013]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/berou-knedliky-i-elektroniku-podvodnici-nastrcikalion-a-mizi-s-nakladem-14o/doprava.aspx?c=A130510_161117_In_domov_ogo.